

Votre Programme Matmidim – Chiour GUIMEL
Parashat Bo – du 17 au 21 janvier 2021

בס"ד

Matmidim
Programme d'étude Mondial

Sujet de la semaine :

Ikar Vétafel

Cette semaine, le sujet d'étude porte sur **Ikar Vétafel**, c'est-à-dire la Brah'a à faire lorsqu'il y a plusieurs aliments consommés et que l'un est le principal et l'autre est secondaire et ne vient qu'en accompagnement.

Par exemple lorsque l'on mange un aliment pour couvrir le côté amer d'un autre, ou une amende enrobée de sucre, ou une salade composée etc...

Les dinim concernant les plats qui comprennent des Mezonot feront l'objet d'une Souguia à part.

Après avoir étudié les Guemarot et Richonim qui présentent la source de ce Din, nous verrons la Mah'loket entre le Hazon Ich et le Rav Moshe Feinstein sur le fondement de Ikar Vétafel, puis nous énumérons quelques Dinim qui découlent de cette Halaha.

Attention les Dinim apportés ne sont qu'une invitation à la réflexion et non pas des décisions rabbiniques de notre part.

Bon Limoud sur Matmidim !

Tephila avant le Limoud

הי רצון מלפניך ה' אלהינו ואלהי אבותינו, שלא יארע דבר תקלה על ידי, ולא אפשל בדבר הלכה, וישמחו בי חברי, שלא אמר על טמא טהור ולא על טהור טמא, ולא על מתר אסור ולא על אסור מתר, ולא יפשו חברי בדבר הלכה ואשמח בהם. כי ?? יתן חקמה מפיו דעת ותבונה. גל עיני ואביטה נפלאות מתורתך

Tephila après le Limoud

מודה אני לפניך ?? אלהינו ואלהי אבותינו, ששמת חלקי מיושבי בית המדרש. ולא שמת חלקי מיושבי קרנות. שאני משקים והם משקים לדברי תורה והם משקים לדברים בטלים. אני עמל והם עמלים. אני עמל ומקבל שכר והם עמלים ואינם מקבלים שכר. אני רץ והם רצים. אני רץ לחיי העולם הבא, והם רצים לבאר שחת. שגאמר ואתה אלהים תורדם לבאר שחת. אנשי דמים ומרמה לא יחצו ימיהם, ואני אבטח בך.

Programme du Dimanche

1. Les sources du Din de Ikar Vétafel

Etudier cette première Guemarra avec la définition apportée par Rachi

Pouvez-vous prouver de cette Guemarra que le Din de Ikar Vetafel acquitte la Braha du tafel même lorsque celle du Ikar est incompatible avec celle du Tafel (par exemple Boré Péri Haets pour fruit de la terre) ?

מא. כיצד מברכין פרק שישי ברכות

היו לפניו צנון וזית מברך על הצנון ופומר
את הזית הב"ע כשהצנון עיקר אי הכי אימא

רש"י

ינא: שהיה צנון עיקר. שצבילו התחיל
האכילה ולא אכל זית אלא להפיג
חורפו של צנון דהוה ליה זית טפל
ותנן (לקמן דף מד.) כל שהוא עיקר ועמו
טפלה מברך על העיקר ופומר את
הטפלה: מברך על זה כו'. וכאן לא

Etudier la Guemarra suivante. Définir le statut particulier du vin. Peut-on donner le même statut au pain ? Comparer avec ce que Rachi explique sur le pain.

Plus loin nous étudierons ce que les Richonim ont compris du H'idouch apporté par Rav Papa

מא: כיצד מברכין פרק שישי ברכות

משקים אמר רב פפא יהלכתא דברים הבאים
מחמת הסעודה בתוך הסעודה אין טעונים
ברכה לא לפנייהם ולא לאחרייהם ושלא
מחמת הסעודה בתוך הסעודה טעונים
ברכה לפנייהם ואין טעונים ברכה לאחרייהם
לאחר הסעודה טעונים ברכה בין לפנייהם
בין לאחרייהם שאלו את בן זומא מפני מה
אמרו דברים הבאים מחמת הסעודה בתוך
הסעודה אינם טעונים ברכה לא לפנייהם
ולא לאחרייהם אמר להם הואיל ופת
פותרתן אי הכי יין נמי נפטריה פת השאני יין
דגורם ברכה לעצמו

רש"י

צין לפנייהם צין לאחרייהם: דברים
הבאים מחמת הסעודה. ללפת בהן
את הפת: אין טעונים ברכה. דהו
להו טפלה הלכך כל מידי צין מזון
צין פירות שהציאו ללפתן אין צו
ברכה לא לפניו ולא לאחרייו: שלא
מחמת הסעודה בתוך הסעודה. כגון

דגורם ברכה לעצמו. בכמה מקומות הוא צו ומברכין עליו ואע"פ
שלא היו צריכים לשתייתו: רב הונא אכל סליסר ריפסי. מפת הבאה

Définir la question de la Guemarra suivante

Pourquoi Rachi a besoin de dire que les Perot Guenossar ont plus de valeur que le pain ?

Ces questions seront répondues par le Tslah' rapporté plus loin.

Comment Tosfot expliquent-t-ils la Mishna ? Que comprenez-vous à travers leur question ? Le pain est-il Tafel au Maliah' ou aux fruits ? Quel Hidouch Din ont-ils dit ? Sera-t-il nécessaire de faire une Brah'a Ah'arona sur le pain si la quantité du Maliah' était minime et que les fruits représentaient plus qu'un Cazaït ? (sans chercher la Halaha Lémaasé, juste définir les conséquences des dires de Tosfot)

מ.ד. כיצד מברכין פרק שישי ברכות

מתני' מליח. כל דבר מלוח: **גמ'** פירוס גנוסר. פירות **באוכלי** פירות גנוסר שנו. שהמליח עיקר שהוא צא להשיב הלצ
 ארץ יס כנרת חשובים מן הפת: **זיוגא.** משמע מידי דבר אכילה: שנחלש מפני מתיקות הפירות והפת שלאחריו טפל
 מווגא. דבר הקועד: **דשריק דודבא מאפוסיה.** שהזבוב מחליק ממלחו. ואינו צא אלא בשביל המליח וא"ת פירות היו עיקר ומליח טפל ולצריך
 מתוך זהלם פנים בשרו מחליק: **עד דמריד.** דעתו מטרפת: על הפירות ולפטר כולהו וי"ל דמירי שלא אכל הפירות צאותו מעמד
 צלושי. אוכלוסי בני אדם: **ספלי**
 טרים. ספלים מלאים חתיכות דג
 חתוך שקורים טונינ"א: **לקוללי**
סאנים. למאכל פועלים שקולנים
 תאנים והיו מרובים עד שכל אלו
 צריכין להם למאכל: **צריכות.**
 קוביא"ש צלע"ז: **משלש צריכות**
צחדש. ג' פעמים צחדש מורידים
 ממנו כן: **שמנים וזגוס אחים.** שנים
 שנים אחים הין כולם וכן נשומיהם:

מתני' א הביאו לפניו מליח (א) תחלה ופת
עמו מברך על המליח ופטר את הפת
שהפת טפלה לו (ב) וזה הכלל כל שהוא עיקר
ועמו טפלה מברך על העיקר ופטר את
הטפלה: גמ' ומי איכא מודי דהוי מליח
עיקר ופת טפלה אמר רב אחא בריה דרב
עורא אמר רב אשי באוכלי פירות גנוסר
שנו (ד) אמר רבה בר בר חנה כי הוה אזלינן

א"ת צשעה שאכל פירות גנוסר לא
 היה שם עדיין מליח ופת דלא היה
 יודע שיחלש לבו מחמת המתיקות:
מברך על המליח. ואף על גב
 דאשמעינן דפת פוטר
 את הפרפרת איטריין לאשמעינן
 דפעמים דפת טפל: **רבי עקיבא**
אומר אפי' אכ"ש ש"ק והוא מווגו בו.
 ולא דמי להיא דלעיל (דף ז.)
 דר"ג נתן רשות לר"ע לצדק וכו'

Lorsqu'il a changé d'endroit après les fruits, et que le Maliah' nécessite une Brah'a, reste-t-il Tafel aux fruits ? (incidence si la quantité mangée du Maliah' est de Cazaït) : Rabbi Akiva Eiger

רבי עקיבא איגר מסכת ברכות דף מד עמוד א

תוד"ה באוכלי וי"ל דמירי שלא אכל הפירות באותו מעמד. לפע"ד נראה דכוונת התוס' דאחר אכילת הפירות שינה מקומו ואכל שם המליח דבזה צריך לברך על המליח, דאף שהוא טפל מ"מ לא עדיף טפל יותר מאילו הוא חלק מהפירות עצמן דבשינה מקומו וחוזר ואוכל מפירות עצמן דצריך לברך [...]

Programme du Lundi

Répondre aux questions précédentes grâce au Tslah' suivant

צל"ח מסכת ברכות דף מד עמוד א

ומי איכא מידי וכו'. לכאורה קשה מה זו תמיה מי איכא מידי, והלא מי שאינו רעב ללחם משכחת הרבה מינים שיהיו אצלו עיקר יותר מן הפת, ועיין במג"א סימן ר"ב ס"ק ח' מה שכתב בשם הב"ח לענין שמן זית ופת, ובסי' רי"ב ס"ק ב' מה שכתב בשם השל"ה באוכל פת למתק השתיה. והנלע"ד דקושיית הגמרא היא ממה שאמרו לעיל דף מ"א ע"ב אי הכי יין נמי נפטריה פת שאני יין דגורם ברכה לעצמו, וא"כ חזינן אף שהיין הוא טפל להפת אפ"ה הואיל וקובע ברכה לעצמו להכי חשיבתו גורם שאין הפת יכול לפטרו, וא"כ פת דג"כ קובע ברכה לעצמו שהרי מקדשין על הפת, ומי איכא שיוחשב עיקר כל כך עד שיהיה חשוב יותר מהפת שיוכל לפטור הפת אף על פי שגורם ברכה לעצמו, וכבר כתבתי מזה בחידושינו לעיל דף מ"א ע"ב [ד"ה עוד יש לנו נייחא]. ועל זה משני באוכלי פירות גנוסר. ועיין ברש"י [ד"ה פירות גנוסר] שכתב שהפירות חשובים מן הפת. וכוונתו בזה, דאף שהפת אין כחו אפילו בהיותו עיקר, דהיינו בשעת הסעודה שהוא עיקר, אפ"ה אינו פוטר דבר שגורם ברכה לעצמו דהיינו יין, אפ"ה פירות גנוסר אלים חשיבותיהו יותר מן הפת לפטור אפילו דבר שגורם ברכה לעצמו. וכוונת רש"י בזה אפשר שסובר כפירושו של תלמידי רבינו יונה [ל"ב ע"א מדפי הרי"ף ד"ה הביאן] דמליח דמתניתין היינו פירות גנוסר גופייהו שאי אפשר לאכלם מרוב מתיקתן אלא כשמפזר עליהם מלח הרבה, ולפירות קורא מליח. ובזה ג"כ נדחה קושיית התוס' בד"ה באוכלי פירות גנוסר וכו', שהקשו דא"כ יברך על הפירות וכו'. ולפי פירושו של תלמידי רבינו יונה האמת כן הוא שהמליח היינו הפירות. ויפה כתב רש"י שהפירות חשובים יותר מן הפת

או אפשר שגם רש"י מפרש כפירוש התוס' דהמליח אוכל אחר הפירות, ומ"מ כיון שעיקר אכילתו הוא מחמת פירות גנוסר אף שאין ברכת הפירות פטרתן מטעם שכתבו התוס', מ"מ כבר הועיל חשיבות הפירות שחשובים יותר מן הפת, ובטל מעלת גורם ברכה לעצמו של הפת נגד חשיבות הפירות, וכיון שבטלה מעלה זו ממילא נפטר בברכת המליח שהוא עיקר והפת טפילה לו

Autre explication de la Souguia à travers Rabenou Yona et la Chita

Pensez-vous que les dinim seront forcément avec Tosfot ?

רבינו יונה מסכת ברכות דף לב עמוד א

גמ' באוכלי פירות גנוסר שנינו. פי' פירות גנוסר הם מתוקים ביותר ואינם נאכלים אלא עם מלח הרבה כדי שהמתיקה לא יזיק להם ואוכלים אותם עם הפת ונמצא שהפת טפילה אל הפירות ולפיכך מברך על הפירות ופוטר את הפת

שיטה מקובצת מסכת ברכות דף מד עמוד א

גמ' באוכלי פירות גנוסר שנו. פירוש משום דפירות גנוסר הם שמנים ומתוקים הרבה ואינן נאכלין אלא עם מלח הרבה ולהחליש חריפותו של מלח אוכל הפת ונמצא שהפת טפילה לפירות לפיכך מברך על הפירות ופוטר את הפת

Comment le Méiri a compris la question de la Guemarra ?

בית הבחירה למאירי מסכת ברכות דף מד עמוד א

[...] אמר המאירי הביאו לו מלח וכו' כוונת המשנה לבאר שיש דברים שהפת טפלה להם ונפטר הפת בברכתו והיא מענין החלק השני והוא שאמ' הביאו לו מלח פי' במליח שדרך האדם לאכלו בלא פת כגון זיתים מלוחות וכדומיהן ומתוך שחכו חד למליחותם יותר מדאי הביאו פת עמהם להעביר אותו טעם המליחות מברך על המליח ואינו מברך על הפת כשם שהפת פוטרת כל מיני מאכל מפני שכלם טפלים לו כך כשהפת טפלה לאיזה דבר אותו דבר פוטר את הפת הן שבא הפת אחריו הן שבא עמו לכונה זו [...]

Programme du Mardi

Explication du H'idouch de Rav Papa étudié précédemment. Pensez-vous que le Raza (Baal Hamaor) est en contradiction avec Tosfot ?

חידושי הרשב"א מסכת ברכות דף מא עמוד ב

אמר רב פפא הלכתא דברים הבאים מחמת הסעודה בתוך הסעודה אין טעונין ברכה לא לפנייהם ולא לאחריהם. פי' אפי' כגון תאנים וענבים שבאו ללפת את הפת וקמ"ל שאע"פ שאין דרכן לבא ללפתן ולא מזון נינהו אפי"ה כיון דאיהו מלפת בהו את הפת השתא שוינהו טפלה לפת, ומיפטרי בפת אפי' בתחלתן וכ"ש בסופן דהוו להו מכלל סעודה לגמרי וברכת המזון פוטרת לכ"ע כל מה שהוא מכלל הסעודה, ופיסקא זו ככ"ע אמרה רב פפא ולא איצטריכא ליה, דמתני' היא כל שהוא עיקר ויש עמו טפלה מברך על העיקר ופוטר את הטפלה, כלומר בין בתחלתה בין בסופה אלא משום אינך דקא אזיל וכאיל נקט לה להא הכא, וא"נ איצטריכא ליה קצת דסד"א כיון שאין דרכן לבא ללפתן ולטפלה אף על גב דהאי מלפת בהו את הפת בטלה דעתו ולא ליפטרי קמ"ל, כנ"ל, אבל הר"ז ז"ל תירץ דהא דר' פפא בשלא היו לפניו בשעה שבירך על הפת והוא אמינא דטפלה לא מיפטרא אלא בשחיתה לפניו מעיקרא דדעתיה עילויה בעידנא דבריך המוציא, קמ"ל כיון דטפלה נינהו לא בעו ברכה [...]

בעל המאור מסכת ברכות דף כט עמוד א

אמר רב פפא הלכתא דברים הבאים מחמת הסעודה פירוש ללפת עליהם את הפת אין טעונין ברכה לא לפנייהם ולא לאחריהם וא"ת מאי קמ"ל מתניתין היא זה הכלל כל שהוא עיקר ועמו טפלה מברך על העיקר ופוטר את הטפלה צריכא דאי ממתניתין הוה אמינא הני מילי בדבר שבא עם הפת דכי בריך אריפתא הוה דעתיה עליה נמי אבל הכא דבעידנא דבריך ברכת המוציא אכתי לא אייתו קמיה הנך דברים הבאים מחמת הסעודה ולא הוה דעתיה עלייהו בשעת ברכה מעולם אימא ליבעי ברכה בתחלה קא משמע לן כיון דטפלה נינהו לא בעי ברכה [...]

שולחן ערוך אורח חיים הלכות בציעת הפת, סעודה, וברכת המזון סימן קעז סעיף ד

אף על פי שלא היו הפירות לפניו בשעה שבירך על הפת, כיון דללפת את הפת הם באים אינם טעונין ברכה כלל.

משנה ברורה סימן קעז ס"ק יח

שלא היו וכו' - ואפילו לא היה ג"כ דעתו עליהם בפירוש דכיון שקובע עצמו לאכילה הרי מן הסתם דעתו על כל מה שיביאו לו [מ"א בסי' רי"ב]

שולחן ערוך אורח חיים סימן קעז סעיף ה

אם אחר שבירך על הפת שלחו לו מבית אחרים שאינו סמוך עליהם ולא היה דעתו על הדורון, אפי' מדברים שדרכן לבא ללפת את הפת צריך לברך עליהן כדין נמלך. הגה: ולא ראיתי נזהרים בזה, ואפשר דטעמא דסתם דעת האדם על כל מה שמביאין לו בסעודה וע"ל סי' ר"ו

משנה ברורה סימן קעז ס"ק כ

שדרכן לבוא וכו' - ר"ל וגם אוכלן עם הפת כיון שהוא מבית אחרים שבודאי לא היה דעתו עליהם כלל אין נפטרין בברכת הפת

Tentez d'expliquer comment le Kolbo pouvait avoir un doute sur la Braha Aharona :

בית יוסף אורח חיים סימן ריב

כתב הכל בו (סי' כד כ.) וצריך עיון בהא דאמרינן דמברך על העיקר ופוטר את הטפלה מברכה שלפניה אם פוטרו גם כן מברכה שלאחריה עד כאן לשונו ולי נראה דבר פשוט דכשם שפוטר מברכה שלפניה כך פוטר מברכה שלאחריהא וסוגיין דעלמא הכי הוא והכי משמע בהדיא מדאמר רב פפא דברים הבאים בתוך הסעודה מחמת הסעודה אינם טעונים ברכה לא לפניהם ולא לאחריהם

Programme du Mercredi

2. H'akira des Ah'aronim

Expliquer comment les Aharonim ont défini le Din de Ikar et Tafel et énumérer leurs preuves.

חזון איש סי' כז אות ט'

ע) מ"ד אי תוד"ה בחובל כו' אי"ז בשעה שאכל כו' לא היה, וכ"ה בשו"ע ס"ס קע"ז, מצוהר מזה דהא דעיקר פוער את הטפל, אין פירושו דטפל אי"ל ברכה, דנטל חיוב ברכה ממנו כיון שהוא רק עפל אלא פירושו שהטפל אי"ל ברכה דידי, אלא שא"ר עתה ברכת העיקר, והוי עתה העיקר והטפל ברכתיבן שוות, וברכה העיקר הוא גם ברכת הטפל, והלכך כשלא היה הטפל בשעת ברכה ולא היה דעתו עליו לא מפטר.

עמק ברכה ברכות הנהנין סימן ה

שו"ע סי' ר"ח סעי' ט"ז: שתי יין ומים אין לו לברך על המים בורא נפשות רבות שברכת היין פוטרתו. ובמ"ב בשעה"צ שם כתב, דלא יצויר רק אם שתי רביעית יין, שמחויב לכ"ע בברכה, ואם שתי פחות מכשיעור זה יש לעיין בדבר איך יעשה לענין ברכה אחרונה דמשקין, דהלא יש דעות שסוברין דאפי' על רוב רביעית צריך לברך מעין ג', וממילא לא יוכל לברך בנ"ר על המשקין, דכי משום שאין אנו יודעין לברר ההלכה יחוייב עי"ז לברך בנ"ר. וצ"ע. עכ"ל

לענ"ד אינו מובן, דהרי הא דעיקר פוטר הטפל אין פירושו דהטפל אין צריך ברכה, דניטל החיוב ברכה ממנו, אלא פירושו שהטפל הוא בכלל העיקר ונפטר בברכת העיקר; וראיה לזה, דהא אם לא היה הטפל לפניו בשעת ברכה ולא היה דעתו עליו, דלא מפטר הטפל, כמש"כ התוס' להדיא בברכות ד' מ"ד, וכן הוא בשו"ע ס"ס קע"ז; וא"כ בנ"ד, נהי דאיכא פלוגתא אם בשתיית רוב רביעית מחויב לברך מעין ג', אבל מ"מ כיון דסוף סוף אינו מברך על היין מעין ג', מטעם דהוי ספק ברכה, א"כ ממילא דשוב צריך בודאי לברך על המים בנ"ר, כיון דלא בריך על העיקר ולא נפטר הטפל. וזה ברור.

שו"ת אגרות משה אורח חיים חלק ד סימן מב

והנה בדבר אכל מליח פחות מכזית ופת אחר זה לטפל כזית אם יברך אחריו בהמ"ז או רק בנ"ר, ולא ביארת טעם הספק, אבל הוא משום דנהי שהפת טפל שיש לו ליפטר גם בברכה אחרונה דהמליח העיקר כמפורש בלשון המחבר ריש סימן ר"ב, דאף שלא מפורש זה ברמב"ם וברא"ש, וראיית ב"י מדברים הבאים בתוך הסעודה מחמת הסעודה שאר"פ בברכות מ"א ע"ב דאינם טעונים ברכה גם לאחריהם, וראיית הד"מ מס"ס ר"ח דהוא ממה שייך פוטר כל מיני משקין גם מברכה דלאחריה לכאורה יש לעיין טובא בהו, מ"מ ודאי הלכתא כן מאחר דבין המחבר בין הרמ"א סוברין כן והב"י העיד שכן סוגיין דעלמא, אפשר שהוא רק כשאיכא חיוב ברכה לאחריה גם מצד העיקר, אבל כיון דלא אכל כזית מהעיקר וא"צ מצד העיקר לברכה אחריה שנמצא שלא יהיה מצד דין דמברך על העיקר ופוטר את הטפלה שום ברכה כלל, אולי ליכא בכלל זה מאחר שנאמר בהכלל לשון ופוטר את הטפלה שלשון זה משמע דגם על הטפלה איכא חיוב ברכה רק שנפטר בברכה דברך על העיקר, דהא לא נאמר מברך על העיקר וא"צ לברך על הטפל דהי' משמע דעל הטפל א"צ לברך כלל, שלכן כיון שכל העיקר א"צ לברך אחריו משום שהוא פחות משיעור צריך לברך על הטפל שאכל ממנו כשיעור הברכה שלו

דכיון שהוא פת הוא בהמ"ז. ומה שכתבת להצד שלא יברך בהמ"ז דעכ"פ יברך בנ"ר הוא סברא בעלמא דשייך הטפל עכ"פ להצטרף להעיקר להשיעור.

לע"ד מסתבר שאין לברך בהמ"ז, דהא ברכת בנ"ר בפת לענין עצם חיוב ברכה דלאחריה הוא כלא בירך כלל דהא בפת מחוייב מדאורייתא בבהמ"ז שהוא דוקא הג' ברכות ועל המליח הא ליכא שום ברכה מדאורייתא, ונמצא שהוא כנבטל הטפל גם לענין שלא יברך כלום דהדרבנן לגבי הדאורייתא הוא כלא בירך החיוב דאורייתא, ואף שמדאורייתא אינו חייב אלא בכדי שביעה מ"מ הא כעין דאורייתא תיקון ואין זה מענין תקנת חכמים ברכת בנ"ר לפירות ולכל דבר, שלכן כמו שנפטר פת מבהמ"ז כשאוכל כשיעור מהמליח בברכת בנ"ר כמו כן נבטל לחצי שיעור שלא יצטרך לברך בהמ"ז על הפת, אבל בנ"ר צריך לברך משום דמצורף לשיעור המליח עכ"פ לברך בנ"ר. והנני ידידו מוקירו מאד ומכבדו, משה פיינשטיין

3. Quelques Dinim qui ressortent de Ikar Vétafel

Faites vos conclusions !

a) Manger le Tafel avant le Ikar

בית יוסף אורח חיים סימן ריב

כתוב **בתרומת הדשן** (סי' לא) על הרוצה לשתות יין וקשה לו לשתות אליבא ריקנא ומביאין לו מאכל שהוא ממתיק השתייה דאף על גב דלכאורה אין צריך לברך על המאכל מאחר שהוא טפלה ליין כההיא דצנון וזית יש לחלק ביניהם דהתם העיקר נאכל קודם ומברך עליו ובזה נפטר הטפל אבל בנדון דידן הטפל נאכל קודם ואיך יתכן שיפטרנו העיקר אחר כך בברכתו למפרע וכבר היה נהנה בלא ברכה. אמנם מצאתי הועתק כזה מתשובת **אור זרוע** (שו"ת מהר"ח או"ז סי' לח) אותם שאוכלים גרעיני גודגדניות כדי למתק השתייה אינו מברך עליהם בורא פרי העץ כמו שמברכין על כל גרעיני פירות האילן אלא מברך עליהם שהכל הואיל והן באין רק למתק השתייה. מהכא משמע דבנדון דידן נמי מברך על המאכל שהכל אפילו אם ברכתו בענין אחר אבל אינו פטור לגמרי מחמת ברכת השתייה שהוא עיקר וצריך לחלק בין ההיא דצנון וזית כמו שחילקתי עכ"ל. ונראה לי דלפי מה שכתב רבינו בסוף סימן ר"י (קפז:) בשם הרא"ש דבשביל חסרון השיעור לא שייך בו ברכה אחרת הכא נמי בשביל שבא למתק השתייה לא תשתנה ברכתו

דרכי משה הקצר אורח חיים סימן ריב

ב) ואני תמה על דבריו אלו כי למה לא תשתנה ברכתו מאחר שהוא טפל לדבר אחר ואין עיקר ההנאה מאותו דבר שיברך עליו כברכתו הראויה לו אלא שצריך לברך שלא יהנה מן העולם בלא ברכה וכשמברך עליו שהכל הרי בירך אבל פחות מכשיעור שהוא נהנה מהפרי או מהדבר שאוכל ראוי לברך עליו כברכתו ולכן אין לסור מדברי אור זרוע ותרומת הדשן

משנה ברורה סימן ריב ס"ק י'

רק שהכל - ר"ל דכיון דעכ"פ אכילתו הוא לטפל לד"א הפסיד ברכתו הראויה לו ומברך שהכל כדי שלא יהנה בלי ברכה והנה הרמ"א סתם בזה ולא הזכיר שום חילוק דמייירי בכל גווני אבל המ"א חילק בזה ודעתו דדוקא אם שותה משקין שברכתו שהכל והיה ראוי לברך על המשקה שהכל ולפטור זה אך מפני שאוכל הטפל תחלה צריך לברך עליו לכן מברך עליו כברכת העיקר וממילא נפטר גם העיקר בברכתו אבל כשברכת העיקר הוא דבר

אחר כגון ששתה יין אין מברך על המאכל שמקודם שהכל רק ברכתו הראויה לו. ולכתחלה טוב למנוע לגמרי מלאכול הטפל קודם לעיקר

ביאור הלכה סימן קעד סעיף ב

יין פוטר כל מיני משקין - ולפ"ז השותה קאו"ע אחר שתיית יין א"צ לברך עליו ואף על הצוקע"ר שנוטל בפיו למתק השתיה ג"כ א"צ לברך דהוא נטפל להקאו"ע והקאו"ע להיין [ת' ח"ס או"ח סימן מ"ז] ועיין בח"א בכלל נ"ה בנשמת אדם שכתב דאינו פוטר אא"כ שתה תחלה ואח"כ לקח הצוקע"ר בפיו דאם יהנה תחלה מן הצוקע"ר לא יהיה טפל להמשקין ודעתו שם דיותר טוב שיקח תחלה מעט צוקע"ר ויברך עליו ויכוין לפטור המשקין עי"ש טעמו. ודע דהא דיין פוטר כל מיני משקין היינו אפילו לא כוון בעת ברכתו לפטור אותם אלא בסתמא אפ"ה אמרינן דממילא נטפלים לו ועיין בח"א ובנ"א שכתב דדוקא בשותה יין בקביעות אבל לא בשותה כוס אחד או ב' ואין בדעתו למשוך עצמו ביין וכ"ש כשמקדש ושותה רק כמלא לוגמיו דלא מהני לפטור המשקין אפילו היו המשקין לפניו בשעת ברכה. והנה אף שבמשנה ברורה סתמנו שלא כדבריו מפני שהרבה אחרונים חולקין ע"ז וסוברין דאפילו בלא קבע לשתות יין ג"כ מהני לפטור שאר משקין כשעומדין לפניו בשעת ברכה מ"מ נראה דאין להקל רק כששתה עכ"פ כמלא לוגמיו שהוא שיעור חשוב דמייבא דעתיה דגם לענין קידוש כמה גדולי ראשונים סוברין דאינו יוצא בפחות ממלא לוגמיו כמבואר בסימן רע"א סי"ד בביאור הלכה עי"ש ואף שאנו מקילין בדיעבד וסוברין דשיעור כולם מצטרף למלא לוגמיו היינו רק לענין לצאת ידי מצות קידוש אבל לא דלהוי זה הטעימת משהו שיעור חשוב שיהיו כל המשקין ששותה אחריו טפלין לו. והנה מדברי הדה"ח שהעתיקתי דבריו במ"ב [לענין המסובין שלא טעמו מן הכוס שצריכין לברך על המשקה ששותין] מוכח דעתו דס"ל דאפילו בטעימת כל שהוא מן היין סגי לפטור עי"ז שאר המשקין ומ"מ לדינא צ"ע וכנ"ל ונכון לכתחלה שמי שירצה לפטור שאר המשקין ישתה עכ"פ מלא לוגמיו [ובלא"ה יש ליזהר בזה כמ"ש בסי' רע"א סי"ד] ואם לא שתה מלא לוגמיו יבקש לאחד שלא טעם כלל מן הכוס שיפטרנו בברכה על המשקין או שיברך על מעט צוקע"ר לפטור המשקין

Programme du Jeudi

b) Aliments mélangés

Voir le Choulhan Aroukh rapporté plus loin 'א ס"ק א' et le Mishna Broura (Biour Halaha optionnel)

ערוך השולחן אורח חיים סימן ריב סעיף ב

ואין לשאול לפ"ז אצלינו שמבשלין תבשילין עם בשר ואנו מברכין על התבשיל הברכה המיוחדת לו ועל הבשר שהכל ליהוי חד מיניהו עיקר והשני טפל דאין זו שאלה דבטפילה המעורבת לא שייך עיקר וטפל אלא כשאוכלם ביחד כמו כשמבשלים גרויפי"ן עם קטניות או עם תפוחי אדמה **שלוקחין בכף אחת זה וזה ואז אפילו אם אינו נלקח בכף רק מין אחד ג"כ הוי טפל** אבל הבשר אוכלין בפ"ע או קודם התבשיל או אח"כ אין זה עיקר וטפל וה"ה אם ליקט התפוחי אדמה מתוך התבשיל ואוכלן בפ"ע מברך עליהם ב"פ האדמה אם התבשיל ברכתו מזונות או שהכל וכן להיפך בבשר כשחתכן לחתיכות קטנות ואוכלן ביחד עם התבשיל נעשים בטילים וטפלים

להתבטל וכיוצא בזה בכל הדברים ופשוט הוא דכל זה מיירי כשאוכל תבטל ובשר שלא בתוך הסעודה דאלו אוכלם בתוך הסעודה כולם טפילים להלחם וברכת המוציא פוטרתן כדין דברים הבאים בתוך הסעודה שהפת פוטרתן כמ"ש בסי' קע"ז ע"ש וכן עיסה ממולאת בפירות או בבצים או בגבינה כמו מיני טיגון שלנו הוה העיסה עיקר וא"צ ברכה על המילוי אפילו אוכל המילוי מעט בפ"ע אך אם נוטל המילוי מהם ואוכלם ואינו אוכל העיקר עתה כלל פשיטא שמברך על הטפל הברכה הראויה לה מפני שכעת איננה טפל אלא עיקר וכה"ג בכל עיקר וטפל המעורבת

שולחן ערוך אורח חיים הלכות ברכת הפירות סימן רד סעיף יא

חבושים או גינדא"ש או ורדים ושאר מיני פירות ועשבים שמרקחים בדבש, הפירות והעשבים הם עיקר והדבש טפל, אפילו הם כתושים ביותר, הילכך מברך על חבושים וגינדא"ש בפה"ע; ועל של עשבים, בפה"א; ועל של ורדים, בפה"א

משנה ברורה סימן רד ס"ק נא

הם עיקר וכו' - דהדבש [מג] אינו אלא הכשר לדבר המרוקח שמכשירו ומתקנו לאכילה. וכן שקדים המחופין בצוקע"ר אף שהם מחופין לגמרי מברך בפה"ע דאף שצוקע"ר הרבה מהפרי הפרי עיקר [פמ"ג]

שו"ת שבט הלוי חלק ז סימן כז

שאלה

לאחרונה יש מאכל והוא "שקד" מצופה כולו בשוקולד וכדו', מה הדין במי שמכניסו לפה ותחילה מוצץ את השוקולד עד שמגיע לשקד ואוכלו, מי נימא דה"ז דומה למש"כ הרמ"א בסי' רי"ב ס"א דהאוכל את הטפל לפני העיקר מברך על הטפל (שהכל), או דילמא דשאני הכא שהכל נחשב מאכל אחד, ובמ"ב ס"י ר"ד סקנ"א כתב בשם הפמ"ג בשקד המחופה בצוקע"ר אף שהצוקע"ר הרבה מהפרי, הפרי עיקר, אך אולי שאני התם דאוכל הכל יחד, ונידון דידן באוכלן בזה אחר זה

תשובה

אין ספק בלבי דמה דמבואר בפמ"ג ס"י ר"ד ומובא במ"ב שם ס"ק נ"א דשקד המצופה בסוכר מברך על השקד בורא פרי העץ הוא אפילו אם מכניס בפה ומוצץ הסוכר תחילה, ואינו דומה לאוכל הטפל לפני העיקר, דהכא נחשב לדבר אחד כאשר הרגיש כב' בעצמו, וסתימת הפוסקים שלא פירשו לנו חילוק זה ודאי הכי הוא, ודאי מי שרוצה למצוץ את הסוכר או השוקולד, ואח"כ דעתו להפליט הפרי, פשיטא דלענין זה נחשב הסוכר או השוקולד בפ"ע ומברך שהכל, והוא פשוט וכן אפילו אם אוכל השקד אלא שאינו אוכלו מפני שרוצה השקד דאינו רוצה רק בשוקולד, אלא שבולעו מפני בל תשחית, בכזה ניתן לומר ג"כ דהשוקולד עיקר לענין זה שצריך לברך ועדיין צל"ע

Pour ceux qui désirent compléter nous vous rapportons les Choulha Aroukh et Mishna Broura suivants

Bon Limoud sur Matmidim !

הלכות ברכת הפירות סימן ריא ריב

קכה באר הגולה

ושיפון וגפן ותאנה ורמון כיון דמברך על התבשיל במ"מ ברכתו קודמת אע"ג דהנך ממין ד' (לד) * ואיהו * ברכות מ"ד
לאו (יא) [ג] ממין ד' מ"מ כיון דחשיבי (לה) דעבדי מינייהו פת ומברך עלייהו המוציא וברכת המזון
קודמת אע"ג דלא עבדינהו פת:

ריב שהעיקר פוטר הטפל. ובו ב' סעיפים:

א * כל (ה) שהוא עיקר ועמו טפילה (פי' דבר נלמי נחשב) מברך על העיקר ופוטר את הטפילה בין
מברכה שלפניה בין מברכה שלאחריה לא מבעיא (א) * אם העיקר מעורב עם הטפל כאלא אפי'

שערי תשובה

חשוב את החשוב דרך גרר אכל בירך על החשוב פוטר את שאינו חשוב אפילו לא נתכוין בפירושו לפוטרו ז"י ע"י מ"א: (יא) ממין
ז' אע"ג דהם בכלל חטה ושעורה מ"מ אין נזכרין צהדיא נקרא ע"ל סי' קס"ח סד:

(ה) שהוא עיקר. וכל שהוא הרוב הוא העיקר. וכל שיש בו מה' מינין אוליגן בתרייהו ונלבד שיהא בהם ממש אכל את עירבו

משנה ברורה

שפיר עבד. ויותר נ"ל דאפילו אם הוא מנבך על הזית טוב שיתן צהדיא לפטור גם האחרות אחר דהאחרות חביב לו יותר ולדעת הרמב"ם וסיעתו אינו יולא בזה ממילא על האחרות וכן כל כה"ג היבא שיש דעות בפוסקים על איזה דבר ינבך בתחלה יהיה והיר בשעת זכרה לכוין לפטור שניהם דנל"ה יש חשש דאולכ המין השני בלא זכרה: ו (לד) ואיהו לאו ממין שבעה. אע"ג דכוסמין מין חטין ושולת שועל ושיפון מין שעורים (כג) מ"מ כיון דאין נזכרין צהדיא נקרא אין בהם חשיבות מין שבעה כ"כ כמו המפורשים צהדיא נקרא: (לה) דעבדי מינייהו פת. וגם הם בכלל חטה ושעורה דקרא עכ"פ [דחטה ושעורה קודמין לגפן ותאנה ורמון] וכתב המ"א דדוקא הני דחשיב כאן אכל זימם עם חבשיל של שולת שועל זימם קודמין משום דמוקדמין נקרא אכל כמה אחרונים חלקו ע"ז וכי"ל בס"ק כ"ה ע"ש. ועתה נבוא לבאר סדר המעלות נקצרה. וכל המאחר מחבירו הוא גרוע מחבירו. המוציא [אפילו מפת (כד) של שולת שועל ושיפון]. נמ"מ על מעשה קדרה דחטים. נמ"מ על מעשה קדרה (כה) דשעורים. נמ"מ על מעשה קדרה (כו) דשיבולת שועל ושיפון שהוא ג"כ מין שעורים [ונמ"מ דשעורים כיון דשעורה מפורש נקרא קודם להן (כו) ואפילו לכוסמין שהוא מין חטים הוא ג"כ קודם]. צפה"ג. (כח) זימם. (כט) תמרים. ועגבים. חאנה. ורמון. צפה"ע ופה"א. שהכל. ובכל אלו אין משגיחין (ל) על החביב כלל דמי שהוא מאוחר מחבירו אפילו הוא חביב יותר כגון שהיה חביב לו שההכל אפ"ה הפה"א קודם לו וכן בכל הנ"ל. צפה"ע וצפה"א (לא) אוליגן בתר החביב אפילו השני מין זי"ן. היו שניהם חביבין אוליגן בתר מין זי"ן. ואם אחד מהן מוקדם בפסוק כגון שחוסם קליות חטה דנכרתו צפה"א ואוכל זה יקדים חטה דהוא קודם נקרא כ"כ המ"א והגר"א פליג ע"ז וכמו שכתבנו לעיל בסק"ז ע"ש. שניהם אינן מין זי"ן יש להקדים פה"ע אם שיש חביבות הא לא"ה חביב קודם וכי"ל. וכן שניהם פה"א או שניהם שהכל (לב) אוליגן בתר חביב. והנה מה נקרא חביב-אין בני אשכנז נמשכין אחר הרא"ש וסיעתו שהוא המין הרגיל להיות חביב אצלו כמ"ש בס"א ואם שניהם חביבים אצלו אוליגן אחר איזה שחפץ עתה כמ"ש בס"ב לרמב"ם. זכרה אכילה ושמיה (לג) אפילו זכרה שהכל קודמת לזכרה הריח:

ע"ן לעיל בסמ"ן ר"ו נמ"ב סק"ז בשם הא"ר: * ואיהו לאו ממין ד' וכו'. הנה לפי מה דכתב המחבר לעיל בס"א צדעה הראשונה דהיא סתמית דהיבא דאין זכרותיהן שוות לא אוליגן בתר מין שבעה אין מקום לדברים אלו אכן האמת דדבר זה הלא הוא מהגהת מיימוני בשם הר"מ ודוע דשיטת הר"מ הוא דאף באין זכרותיהן שוות מין שבעה עדיף: * אם העיקר מעורב. ע"ן נמ"ב וצדעה"ח אות י"ח [נדון דברים המטוגנים] כתב ו"ל אם אוכל שני מאכלים שהן מעורבין בקצרה אחת אם עיקר כוונתו על האחד מנבך עליו ופוטר השני אפילו הוא המועט ובסתם מה שהוא הרוב הוא העיקר ע"ש אכל אם יש צמירות אפילו מעט מה' מינים שעירב בתוכו כדי לאכול מנבך נמ"מ ופוטר השני עכ"ל אכן נמ"א בכלל נ"א סי"ג ובכלל נ"ד ס"ט מזכיר דהיבא דמינכר ומובדל כל מין בפני עצמו מנבך על כל מין ומין ולא אוליגן בתר רובא ולא בתר ה' מיני דגן ולמעשה נראה דספק זכרות להקל ולא ינבך אלא בזכרות הרוב וכן נמשל שמועבד צ מה' מיני דגן ינבך רק נמ"מ וגם על הממיה בסוף אם יש צו כוח דגן זכדי אכילת פסין] וכן משמע בפמ"ג בפתיחה בענין זכרות הנהיגין אות י"א דאפילו היבא דמינכר כל אחד בפ"ע נמי בתר רובא אוליגן וכן בתר ה' מינין אפילו הם המישוט ולא ינבך אלא זכרה אחת וכן שמעתי מורים בשם גאון אחד. והרואה לחוש לדעת הח"א יתעך הפרי אדמה והיה מעורב עם פתימי העיסה או הגריפין על ה' מיני דגן ויחלם ביחד וינבך וירא מיני מוונות על שני המינים יחד. וכן לענין שארי מינים שאינם מחמשה מיני דגן אם

א (א) אם העיקר מעורב. כגון כל מערובות שני מינים שהאחד הוא העיקר והשני אינו בא אלא לתקנו ולהכשירו או אפילו שניהם עיקרים אלא שהאחד מרובה מחבירו הרוב הוא (ה) העיקר כמ"ש סימן ר"ח ס"ז (ב) ואפילו כל מין ומין עומד בפני עצמו וינכר נמי בתר רוב אוליגן וע"כ צפורים שמרקהין שומשמין בדבש ומערבין בהם פתימי אגוז כל שרוב שומשמין בתר העיקר אוליגן ומנבך פרי האדמה (ג) ומיהו כ"ז דוקא בשניהם הוא דבר חשוב הא אם אחד מהן אינו דבר חשוב אף שהוא הרוב בטל הוא לגבי מיעוט

שער הציון

מתרגם: גריסים טחונים (כג) מ"א: (כד) פמ"ג: (כה) אף שנחמלה לא נזכר זה נמ"א לבסוף פירש צהדיא דהוא קודם לין ועיין נמ"א ובמה"ש: (כו) כ"כ הרמ"א בס"ד בהגה"ה דכל מעשה קדרה דה' מינים קודם לין [פמ"ג]: (כז) בסמ"ן קס"ח ע"ש: (כח) אף דנמ"א וט"ו כתבו דזימם קודם למיני מוונות דשעורים כבר כתבנו לעיל נמ"ב דהרבה אחרונים חולקין ע"ז וס"ל דשעורה קודמין וממילא ה"ה דשולת שועל ושיפון וכן מוכח באתן העור ע"ש: (כט) כן אחת בס"ד צהדיא ותמיה על המ"א שלא זכרו [פמ"ג]: (ל) אחרונים: (לא) מ"א וס"א: (לב) הכל באחרונים: (לג) פמ"ג. ולא העתקתי ספיקא דמ"א משום דהרבה אחרונים הקביתו דמ"מ של שעורים קודמין לזית: (ה) מ"א: (ו) פמ"ג בפתיחה ודה"ח אות י"ח דפ"ק דברים המטוגנים ע"ש ועיין נמ"א כלל נ"א אות י"ג שדעתו כשינכר כ"א בפ"ע לנבך ב' זכרות. וספק זכרות להקל: (ג) פמ"ג שם לדעת הט"ו ומשמע שהוא מזכיר שם כן לרינא:

הלכות ברכת הפירות סימן ריב

ג עס נמשנה (ב) כל אחד לבדו יואפילו פת שהוא חשוב מכל אם הוא טפל כגון (ג) שאוכל דג מליח ואוכל פת עמו כדי (ז) שלא יזיקנו בגרונו מברך על הדג ופותר את הפת (ד) כיון שהוא טפל: הגה [א] ו"א אם הטפל חביב עליו מצד עליו (ה) ואח"כ מצד על העיקר [אגור בשם א"ו]. הא דמצד על העיקר ופותר את הטפילה

באר היטב

צמים עד שהוא רך מצד שהכל עיין סי' ר"ח ס"ו ועס"ס ר"ד מ"א: (ז) שלא יזיקנו. אבל האוכל העריני"ג עם פת הפת עיקר והעריני"ג בל לפת הפת ט"ז ע"ש. מי שאוכל פת למתק השמיה מצד על המשקה ופותר את הפת אם היה דעתו עליו צדדור או שדרכו כך צדדור הפעמים לאכול פת באמצע השמיה והוא כאלו דעתו עליו ובלא"ה צריך לברך מ"א משם שלי"ה וכ"כ הט"ז ס"ק א'. יש למנוע מלאכול פת בשעת השמיה כי מי יוכל להצנין אם אוכל משום מילוי כרסו דאז צריך לברך המוציא או שאוכלו למימוק השמיה. וכשאוכלו למימוק השמיה יטול ידיו בלא ברכה שלי"ה.

שערי תשובה

[א] ו"א אם הטפל חביב עיין במג"א סק"ג ונאהע"ו שם כי ללא שייך איסור להרבות בצרכות אלא כשפותר בצרכה הראיה מתקנת חכמים אבל אם בל לפותר בצרכה אחרת דרך עיקר וטפל לא שייך זה ויכול לברך בפ"ע ברכה הראיה כגון להניח אחר הסעודה ו"ש מ"ש המג"א סי' רט"ו בשם השלי"ה ע"ש:

משנה ברורה

מיעוט החשוב דהוא העיקר ועיין סימן ר"ד סי"ז ובמש"כ שם. (ד) ועד דנחשת מניי דגן קי"ל לעיל בסי' ר"ח דאם מורביץ עם שאר מינים אפילו הם המיעוט (ה) כל שניתן בהצטיל לטעם אוליין צמיהו ומצד עליהם צמ"מ לבד ונפטר תערוכות הרוב (ו) מפני שמיי דגן נחשבין לעיקר חמיד (ז) אך בלבד אם יש בהם ממש אבל אם עירב קמח צמים הרבה כ"כ עד שהוא רך כדי שיהא רחף לשמיה מצד שהכל: (ב) כל אחד לבדו. צין (ח) שאוכל את העיקר והטפל צנת אחת צין שאוכל העיקר תחלה והטפל אח"כ וכדלקמיה: (ג) שאוכל דג מליח. כגון שאכל (ט) דבר מתוק מקודם ואוכל דג מליח להפיג המתיקות ומפני שלא יזיקנו המליח צדדור אוכל פת עמו אבל אינו תאב כלל לאכול פת לכן הו הפת טפל משא"כ אם הוא תאב לאכול פת ג"כ אע"פ שאוכלו עם המליח כהנהוג לאכול דג מליח שקורין העריני"ג עם פת אינה טפלה אלו אפילו אם תאב להמליח יותר וצריך לברך עליה המוציא ופותר את המליח [אחרונים]: (ד) כיון שהוא טפל. ואפילו בשלח היה הטפל לפניו בשעת אכילת העיקר (י) אם היה דעתו בשעת ברכה לאכול גם הטפל או שדרכו כך לאכול הטפל אחריו פותר הטפל [גם צנין דוקא שאכל הטפל באותו מקום (יא) לאפוקי כששינה מקומו צמיהו] אבל אם אינו רגיל בכך וגם לא היה דעתו בפירוש בשעת הברכה לאכול הטפל צריך לברך גם על הטפל (יב) אך אז מצד על הטפל רק שהכל דע"פ טפל הוא המפסיד ברכתו העיקרית ודומיא דפסק הרמ"א לקמן בהג"ה דאם אוכל הטפל קודם העיקר אף דצריך לברך עליו בפ"ע ואינו נפטר בצרכת העיקר שיצדק אח"כ מ"מ כיון שהוא טפל מפסיד ברכתו העיקרית. (יג) האנוס"י (יד) שאוכלין אחר הסעודה למתק שמת היין ששמה מקודם א"ל לברך עליהן דהן טפלין להיין וצרכת היין

מתרגם: שנת

שער הציון

(ד) מ"א ועיין בתדושי הרא"ה שהסביר לנו טעם למה לענין תערוכות שהוא ג"כ מטעם עיקר וטפל קי"ל דנחשת מניין אפילו מיעוט הם העיקר לעולם ובשאיין מעורבין אפילו פת טפל לפעמים וכתב דכשהם צמיהו איריין לענין חשיבות בהצטיל ואמרין דכשם בתוכו מיני דגן עם אותן לעיקר בהצטיל כי הם חשובין יותר משא"כ כשהם מפורדין כענין מתניתין דפת ומליח שהוא צנין וזה עם המליח אינו עיקר כלל ולא בל אלא להכשיר את פיו: (ה) לאפוקי אם רק לדבק בעלמא קי"ל לעיל צמיהו ר"ח ס"ז דנתיילי לגבי צמיהו שאר מינים: (ו) וע"ש עוד בס"ט צמ"ב דדוקא כשמרגיש טעם דגן בפיו: (ז) מ"א מ"ס"ו שם: (ח) כדלקמיה בהג"ה: (ט) צמיהו צנופן זה ולא צמיהו צמיהו כגון שהפך לאכול דג מליח וכפשוטו לינא דהמתבר וכמו שכתב הט"ז והא"ר משום דהרבה אחרונים [הג"ה רש"ל וד"ח וכן משמע ג"כ מהרע"ב וכ"כ צדדור ירוחם וכן משמע מהרמב"ם בפירושו להמשנה וכן מרש"ן מלדדים דדוקא צנופן זה שהיה מוכרח לאכול המליח מפני חולשת לבו מהמתקות לכן חשיב המליח לעיקר אף נגד הפת הא בעלמא לא אמריין דהמליח יהיה עיקר נגד הפת וכן משמע מהעתקת המ"א והח"א: (י) מ"א וא"ר ו"ש"א: (יא) תוספות ומ"א: (יב) מ"א ודה"ח: (יג) ש"ג ומ"א סימן קע"ד: (יד) דדוקא כשהיה דעתו בשעת ברכה היין לאכול אח"כ האנוס"י או שרגיל בכך וכי"ל: (טו) וכן צמ"א וצדדור"ם לא העמיקו פירוט זה להלכה. והנה המ"א כתב דאף הא"ו גופא כוונתו צמ"כ אבל אם הצנין דהיינו שאין מוכח שהצנין עיקר אצלו ע"ש ותפס עליו הבית מאיר דלהלכה על היתב ובאגור שלנו נחמר מינה אחת וז"ל אם אין הצנין עיקר וע"ש שכתוב שמה כל עיקר דברי המ"א ומעשה שוב אין לנו להסתפק כלל בהלכה זו למעשה דבדאי הדיון עם המ"א: (טז) אחרונים: (יז) ח"א: (יח) פשוט: (יט) כ"ל דאפילו זו המעט שמועיל להפיג המריחות ג"כ אינו רשאי לטעום בלי ברכה אחרי שכוונתו בזה גם לסעוד הלל וכן מצאנו באחרונים בשם תשובת משיב נפש:

הלכות ברכת הפירות סימן ריב

קבו באר הגזירה

היינו (ו) שאוכלן ביחד או שאוכל (ז) העיקר מחלה אבל אם אוכל הטפל מחלה כגון שרונה לשמות ורונה לאכול מחלה כדי שלא ישמה אליצא ריקנא (ח) או שאוכל גרעיני גודגניות למתק השתיה מצדק (ט) על האוכל מחלה אע"פ שהוא טפל לשמיה * ואינו מצדק עליו (י) רק שהכל (יא) הואיל והוא (א) טפל לדבר אחר (ת"ה סי' ל"ה):
ב מרקחת שמניחין על (ד) ריקיין דקים אותם ריקיין (יב) הווי טפילה למרקחת שהדבר ידוע שאין מתכוונים (יג) לאכול (ה) לחם:

באר היטב

והמ"א כתב בשם תשובת רמ"א ובשם מט"מ משם רש"ל שא"ס נטילה: (א) טפל לד"א. כ"ל דוקא בזה שהוא טפל לשמיה שאר משקין והיה ראוי לצדק על המשקה שהכל ולפטור זה אך מפני שאוכל הטפל מחלה ומצדק עליו לכן מצדק עליו כברכת העיקר אבל כשזכרת העיקר הוא דבר אחר אין מצדק עליו שהכל. ובת"ה היין דאפי' רואה לשמות יין מצדק על הגרעין שהכל הואיל והן טפלים הפסידו זכרתם העגמיים ומצדק שהכל ואח"כ מצדק על היין צפה"ג ו"ע

משנה ברורה

לצדק המוציא ונט". ומי ששורה אחר גמר אכילתו מעט פת צי"ש לעכל המאכל יש לצדק על הי"ש דעיקר כוונתו או על הי"ש כדי לעכל ואין שייך להסעודה ורק מפני שחוק לו לשמותו שורה זו פת להפיג קצת מריחותו והו"ל הי"ש עיקר [מ"א] ומא"ר משמע דטוב צאופן זה שישתה מחלה מעט יי"ש קודם ששורה זו הפת ויצדק עליו. ועיין לעיל צפי' קע"ד סק"ט צמ"ב דאם אחר שאכל מאכל שמן לקח מעט יי"ש להפיג השמנוניות שפניו אם רגיל בכך א"ס זכרה דהוא טפל לפת: (ו) שאוכלן ביחד. ואם אוכל (כ) פת כיסנין עם גבינה או שאר דבר ללפת זו אף שהם ג"כ חביבים עליו (כא) והוא תאב לאכול אותם מ"מ מצדק רק על הכיסנין לצד דמסתברא שהוא העיקר אללו וה"ה בכל דבר כשאוכל עם מין אחר ללפת זו דמה שאוכל ללפת נחשב רק כטפל: (ז) העיקר תחלה. ואח"כ הטפל כדי למתק את העיקר כגון אכל תחלה גנון ואח"כ ית להפיג חרפו של גנון וכו"ג שאר טפל וכי"ל צמ"א: (ח) או שאוכל גרעיני וכו'. ר"ל ג"כ שאוכלן (כז) קודם שמתחיל לשמות כדי למתק השתיה ששומה אח"כ: (ט) על האוכל תחלה וכו'. דבשלמא כשמצדק על העיקר תחלה ממילא הטפל בכלל משא"כ כשאוכל הטפל מקודם לא יתכן שיפטרנו אח"כ העיקר מצדקתו למפרע וכבר היה נהנה בלא זכרה: (י) רק שהכל. ר"ל דכיון

הרוב ממין אחד והמין השני שהוא המועט מובדל צפ"ע כגון שישל ביחד תפוחים עם מעט תפוחי אדמה וכו"ג ימעך המיעוט ויצדק כברכת הרוב: * ואינו מצדק עליו רק שהכל. עיין צמ"א בזה שהספיר טעם הא"ו וכו' אבל בת"ה היין דהא"ו מיירי וכו' והנה עלם טעם הדבר מצדק כד"מ ו"ל מאחר שהוא טפל לד"א ואין עיקר ההנאה מאותו דבר שיצדק עליו כזכרתו הראיה אלא שצריך לצדק שלא יהנה מן העולם בלא זכרה וכשמצדק עליו שהכל הרי צדק וכו' ולאכזרה אפשר לומר דהרמ"א או"ל לשיטתיה ציימן ר"ד סי"א צה"ג שכתב שם ו"ל וכל מרקחת שאין צריכים רגילין זו אלא לרפואה מצדקין עליו שהכל והוא מדברי הרא"ה שמוציא שם צד"י והטעם דכיון שהדבר מיוחד רק לרפואה ולא ליהנות ממנה לא שייך בה זכרה העגמיים ורק שהכל מצדק דאף שהוא אינו מכין ליהנות הא עכ"פ נהנה וה"ג צענינו אפשר לומר דכיון שאין כוונתו ליהנות מהטפל רק לאגווי שלא יזיק לו העיקר לא שייך לצדק עליו זכרה העגמיים רק שהכל מיהו צאמת יש לתק דהתם אין הצריכים רגילין זו כלל ולכן הפסיד זכרתו משא"כ הכא דמאכל צריכים הוא אלא שהוא לקח אותו עכ"פ לטפל עדיף טפי. ועכ"פ נלענ"ד דלפי מה שהסכימו שם רוב הפוסקים צד"י זה דלא כהרא"ה וכמציאר בדברי האחרונים שם דאף שהוא עומד לרפואה ומכין לרפואה כיון שהוא עכ"פ נהנה מצדק עליו זכרתו הראיה לו וכ"ש צענינו דלא גרע מזה דאף שאין כוונתו לאכילת הטפל צענינו מצדק עליו זכרתו הראיה לו ועיין בצדקור הגר"א שמתקפא ג"כ על עיקר דין הא"ו וכתב שהוא תמוה:

דעכ"פ אכילתו הוא לטפל לד"א הפסיד זכרתו הראיה לו ומצדק שהכל כדי שלא יהנה צלי זכרה והנה הרמ"א סתם בזה ולא הזכיר שום חילוק דמיירי בכל גווני אבל המ"א חילק בזה ודעמו דדוקא אם שומה משקין שזכרתו שהכל והיה ראוי לצדק על המשקה שהכל ולפטור זה אך מפני שאוכל הטפל מחלה צריך לצדק עליו לכן מצדק עליו כברכת העיקר וממילא נפטור גם העיקר זכרתו אבל כשזכרת העיקר הוא דבר אחר (כג) כגון ששתה יין אין מצדק על המאכל שמקודם שהכל רק זכרתו הראיה לו. ולכתחלה (כד) טוב למנוע לגמרי מלאכול הטפל קודם לעיקר: (יא) הואיל והוא טפל לד"א. ואם הטפל חביב עליו מצדק עליו זכרה הראיה לו [ט"ז] וכו': (יב) הווי טפילה למרקחת. וצריך לצדק על המרקחת לצד: (יג) לאכול לחם. רק שצאים לדבק המרקחת עליהם שלא יטנפו הידים בדבש ועיין באחרונים שכתבו דצמדיעותינו שעושין הדובשנין שטובים למאכל ומניחין המרקחת עליהם א"כ כוונתו ג"כ לאכילת הדובשנין ומצדק עליהם ועיין לעיל סימן קס"ח צמ"ב סקמ"ה שמוציא שם כל פרטי דין זה:

ושארי

שער הציון

(כ) כן הסיים בספר מגן גבורים לדינא צפי' ר"ח וכתב דאף שנספר זכרי יוסף מסתפק קצת בזה [והוצא בשע"ת ציימן ר"ח ע"ש] העיקר כן הוא ופוק חזי מעמא"י דבר ע"ש ומש"כ צפי' ר"ח סי"ג דאם אכל צמר ודיגים ואכל מחמשת המינין אין על המחיה פוטרת אותם היינו כשלא אכל הצמר ודיגים עם הכיסנין ביחד אבל כשאכלן ביחד פטור מעטם טפל [או כשאכלן עם תבשיל של ה' מינים דודאי בזה אין אחד טפל לחיבור דכל אחד דבר בפני עצמו הוא] וכן משמע בשע"ת שם: (כא) ואינו דומה למה שכתבנו מקודם דאם כוונתו צפיל הטפל ג"כ כגון ששומה יי"ש אוכל לעק"ך או מרקחת לצריך לצדק גם על הלעק"ך דהתם אין אוכלן ביחד ללפת אבל הכא כשאוכל ביחד מסתברא דמה שאוכל ללפת דודאי הוא טפל אללו אף דהוא תאב לו יש סעד לזה מט"ו סוף סק"ג ע"ש: (כב) ולא העתקתי דברי הט"ו צק"ה שחולקים עליה"י הח"מ והמאמ"ר והפמ"ג: (כג) וה"ה כל כה"ג כגון שרונה לאכול גנון ותמכא שזכרתו צפה"א ואך להפיג חריפותו אוכל מעט פת ואם היה אוכל אותו אח"כ או ביחד לא היה צריך לצדק כלל על הפת דנפטור זכרתו הגנון אך עמה שאלה הפת מקודם כדי למתק חריפות של הגנון שלא יזיקו כ"כ לדעת הרמ"א מצדק עליו שהכל ולהמ"א מצדק עליו המוציא זכרתו הראיה לו: (כד) כי יש מאחרונים שמפקדין על כל עיקר דין הרמ"א [עיין בצדקור הגר"א ובצמ"א מאיר] ומסכימים עם הבי" דאם אוכל הטפל קודם לעיקר אין עליו שם טפל כלל ואין לשנות מצדקתו הראיה לו וכן העמיק דה"ח כדבריו דטוב למנוע: